

UNIWERSYTET KAZIMIERZA WIELKIEGO
WYDZIAŁ PSYCHOLOGII

85-867 Bydgoszcz, ul. Leopolda Staffa 1
telefon (052) 370 84 02, 370 84 35
e-mail: psyche@ukw.edu.pl

dr hab. Małgorzata A. Basińska, prof. UKW

Bydgoszcz, 15.04.2023

Wydział Psychologii

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego

Bydgoszcz

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

Pana Grzegorza Bąka pod tytułem: „ Wyznaczniki negatywnych i pozytywnych skutków wtórnej ekspozycji na traumę u funkcjonariuszy Policji”
napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Niny Ogińskiej-Bulik

Wykonując niektóre zawody, pracownicy są narażeni bezpośrednio na doświadczanie traumy lub mogą odczuwać stres związany z udzielaniem pomocy osobom, które przeżyły tego typu sytuacje. Taka ekspozycja na traumę innych osób może prowadzić zarówno do negatywnych jak i pozytywnych skutków u pomagającego w postaci m.in. wtórnego stresu traumatycznego i wtórnego wzrostu potraumatycznego. Do zawodów tych zaliczamy między innymi ratowników medycznych, strażaków, a także policjantów.

Celem podjętych badań ocenianej dysertacji było ustalenie negatywnych i pozytywnych wyznaczników skutków wtórnej ekspozycji na traumę wśród polskich policjantów, przy uwzględnieniu zmiennych środowiskowo-organizacyjnych i podmiotowych. Badanie miało charakter podłużny. W pierwszej części przeprowadzono je w grupie 790 policjantów, a w drugiej udział wzięło 106 osób. Przedłożona do oceny praca jest pracą empiryczną, mieszczącą się w obszarze psychologii zdrowia.

Praca składa się ze wstępu, streszczenia w języku polskim i angielskim, sześciu rozdziałów i zakończenia, które zajmują 174 strony. Kończy się wykazem cytowanych pozycji, załącznikami oraz spisem tabel i rysunków, co razem zajmuje 212 stron. Praca ma budowę typową dla prac empirycznych.

Część teoretyczna rozprawy składa się z trzech rozdziałów i w pełni umożliwia postawienie pytań badawczych, opracowanie założeń o wzajemnych zależnościach oraz wskazuje na sposób statystycznego opisu oraz kierunki wnioskowania. W pierwszym rozdziale Autor podjął problematykę traumy. Rozdział jest napisany wnikliwie, wnioski poparł wieloma wynikami z

UNIWERSYTET KAZIMIERZA WIELKIEGO WYDZIAŁ PSYCHOLOGII

85-867 Bydgoszcz, ul. Leopolda Staffa 1
telefon (052) 370 84 02, 370 84 35
e-mail: psyche@ukw.edu.pl

badań. Do tego rozdziału mam jedno pytanie: według jakiego kryterium omawiane były definicje traumy? Dlaczego rozpoczął, po analizach językowych, od definicji profesorów Zawadzkiego, Strelaua i Łosiaka do definicji sformułowanych przez zagranicznych badaczy. Miałam poczucie niezrozumienia, dlaczego te definicje zostały omówione a inne pominięte. Być może podanie na początku tego rozdziału kryterium wyboru przyczyniłoby się do większej jego przejrzystości.

W drugim rozdziale mgr Bąk omówił zjawisko wtórnej traumatyzacji a w trzecim konstrukt wtórnego wzrostu po traumie. W obu rozdziałach zostało omówione rozumienie obu zjawisk, rozpowszechnienie oraz wyjaśnienie ich rozwoju w odniesieniu do kilku modeli teoretycznych. Szczególnie wartościowa jest analiza porównawcza wypalenia zawodowego, zmęczenia współczuciem i wtórnej traumatyzacji. Bardzo ciekawie są napisane podrozdziały o rozpowszechnieniu tych zjawisk. Wybrane modele teoretyczne są ilustrowane wykresami co przyczynia się do większej czytelności i przejrzystości prezentowanych treści. Rozważania Doktoranta są merytoryczne, charakteryzują się wnikliwością, szczegółowością oraz świadczą o dużym znawstwie problematyki. Wywód teoretyczny jest poprowadzony w sposób logiczny i uporządkowany. Ta część jest napisana poprawnie pod względem językowym oraz w sposób komunikatywny. Mam do niej podobne pytanie jak do rozdziału pierwszego: jakie było kryterium wyboru omawianych modeli oraz wybranych czynników warunkujących występowanie wtórnego stresu traumatycznego i wtórnego wzrostu po traumie.

Rozdziały teoretyczne kończą się sformułowaniem celu badań, prezentacją modeli badań własnych oraz pytaniami i hipotezami badawczymi. Modele badań są wg mnie wartościowym elementem, bo porządkują myślenie i obrazują planowane działania badawcze. Wydaje mi się, że gdyby pytania i hipotezy były przypisane do odpowiednich modeli to ta część pracy byłaby bardziej przejrzysta. Wykres na stronie 92 byłoby dobrze podpisać.

W rozdziale czwartym **Metoda badań** Autor opisał procedurę badań własnych, badane osoby i zastosowane narzędzia. Jest on napisany poprawnie, ilustrowany wieloma wykresami. Podczas omawiania zastosowanych narzędzi, zabrakło mi podania wskaźników rzetelności dla badanej grupy.

UNIWERSYTET KAZIMIERZA WIELKIEGO WYDZIAŁ PSYCHOLOGII

85-867 Bydgoszcz, ul. Leopolda Staffa 1
telefon (052) 370 84 02, 370 84 35
e-mail: psyche@ukw.edu.pl

Ta część, jak i poprzednia, jest napisana w sposób poprawny językowo, przejrzyste i bardzo starannie. Operacjonalizacja zmiennych, ujętych w planie badań, została opisana w sposób klarowny i zgodny z założeniami teoretycznymi przedstawionymi w części teoretycznej. Dobór próby do badań był celowy. Doktorant wykonał olbrzymią pracę badawczą – 790 osób w pierwszym badaniu i 106 w drugim. Wykonanie badań o charakterze podłużnym zasługuje na docenienie i zwiększa wartość dysertacji oraz ubogaca uzyskane wyniki

Rozdział piąty zawiera analizy wyników. Zastosowane testy statystyczne są poprawne i wskazują na bardzo duże umiejętności Doktoranta w tym obszarze. Wnikliwa analiza statystyczna zgromadzonych danych empirycznych prowadzi do wartościowych wniosków i ciekawej dyskusji na temat wyznaczników negatywnych i pozytywnych skutków wtórnej ekspozycji na traumę wśród polskich policjantów. Wiele wyników jest bardzo ciekawych, ale chciałaby zwrócić uwagę na dwa z nich. Na str. 133-134 prezentuje analizy, które pokazały, że zarówno rumianecje intruzywne jak i refleksyjne są predyktorami wtórnego wzrostu potraumatycznego. Byłam ciekawa jak Pan Magister wyjaśni ten fakt. W pełni mnie usatysfakcjonowała teoretyczna analiza zaprezentowana w dyskusji. Moim zdaniem jest to niezwykle ciekawy wynik, wobec dotychczasowego krytycznego traktowania ruminacji intruzywnych.

Bardzo pozytywnym wydaje się być także wynik pokazujący zmniejszenie nasilenia wtórnego stresu potraumatycznego, w tym zmian w poznaniu i emocjach, wraz z upływem czasu.

Zabrakło mi w omawianiu wyników jednoznacznego ustosunkowania się do postawionych hipotez. Myślałam, że Doktorant przeniósł te treści do dyskusji wyników, ale tam tego też nie podjął. Pojawiło się jeden raz niezręczne określenie na str. 168, że hipoteza się nie spełniła. Wydaje mi się, że praca zyskałaby na przejrzystości, gdyby takie odniesienia do hipotez były poczynione.

W **dyskusji** wyników Autor szeroko odniósł się do teorii omawianych w drugim i trzecim rozdziale oraz do wyników innych badań starając się pokazać na ich tle swoje rezultaty. Widoczne jest tu bardzo duże odczytanie i wiedza Doktoranta. Dokonał krytycznej analizy swoich badań, jest świadomy ich ograniczeń. Wartościowe są zalecenia praktyczne.

UNIWERSYTET KAZIMIERZA WIELKIEGO WYDZIAŁ PSYCHOLOGII

85-867 Bydgoszcz, ul. Leopolda Staffa 1
telefon (052) 370 84 02, 370 84 35
e-mail: psyche@ukw.edu.pl

Literatura cytowana jest obszerna i aktualna, dobrał ją adekwatnie do problematyki badawczej i starannie zapisał zgodnie z wymaganiami APA.

Ocena strony formalnej

Kolejność rozdziałów jest poprawna. Rozprawa doktorska została zredagowana w sposób typowy dla prac o charakterze empirycznym – rozdziały wprowadzające w teoretyczne podstawy problematyki badawczej, omawiające metodę badań oraz sprawozdanie z badań wraz z wnioskami. Doktorant zastosował zaawansowane testy statystyczne, które pozwoliły określić predyktory wtórnego stresu traumatycznego i wtórnego wzrostu potraumatycznego. Praca została zredagowana bardzo starannie i poprawnie. Nie zauważyłam błędów literowych czy stylistycznych, co jest bardzo trudnym do uniknięcia.

Podsumowując, z formalnego punktu widzenia oceniana rozprawa jest napisana poprawnie. Występujące absolutnie nieznaczące uchybienia nie zakłócały recepcji prezentowanego w pracy wykładu. Podstawy teoretyczne, plan badań i jego realizacja nie budzą żadnych zastrzeżeń, a wręcz przeciwnie wskazują na bardzo duże kompetencje Doktoranta. Wyniki badań prowadzą do pogłębienia wiedzy na temat podmiotowych i środowiskowo-organizacyjnych predyktorów wystąpienia wtórnego stresu traumatycznego i wtórnego wzrostu potraumatycznego.

Konkluzja

Na podstawie przedstawionej analizy stwierdzam, że recenzowana praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego w dyscyplinie psychologia i odpowiada ustawowym wymaganiom stawianym rozprawom doktorskim. Dlatego wnoszę o dopuszczenie mgr Grzegorza Bąka do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Małgorzata A. Basińska